



ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ РАЙОННИЙ СУД м. ХАРКОВА

ЄДРПОУ 02894036; проспект Перемоги, 52-В, м. Харків, 61202, тел. (057)336-82-70 e-mail: inbox@dg.hr.court.gov.ua

УЗАГАЛЬНЕННЯ

судової практики щодо застосування частини другої статті 317 ЦПК України під час вирішення справ про встановлення фактів народження та смерті на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупований території України за 2024-2025 роки

При проведенні аналізу судової практики використовувалися дані, які містяться в автоматизованій системі документообігу суду КП «Д-3».

За період з 2024 по 2025 роки у Шевченківському районному суді м.Харкова перебувало на розгляді 54 справи про встановлення факту смерті або народження на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупований території України.

Статтею 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» визначено, що тимчасово окупована Російською Федерацією територія України (далі - тимчасово окупована територія) є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Правовий статус тимчасово окупованої території, а також правовий режим на тимчасово окупованій території визначаються цим Законом, іншими законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, принципами та нормами міжнародного права.

Тимчасова окупація Російською Федерацією територій України, визначених частиною першою статті 3 цього Закону, незалежно від її тривалості, є незаконною і не створює для Російської Федерації жодних територіальних прав.

За державою Україна, територіальними громадами сіл, селищ, міст, розташованих на тимчасово окупованій території, органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного права зберігається право власності, інші речові права на майно, у тому числі на нерухоме майно, включаючи земельні ділянки, що знаходиться на тимчасово окупованій території.

Датою початку тимчасової окупації Російською Федерацією окремих територій України є 19 лютого 2014 року.

Частинами 2,3 статті 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» закріплено, що будь-які органи, їх посадові та службові особи на тимчасово окупованій території та їх діяльність вважаються незаконними, якщо ці органи або особи створені, обрані чи призначені у порядку, не передбаченому законом. Будь-який акт (рішення, документ), виданий органами та їхніми особами, передбаченими частиною другою цієї статті, є недійсним і не створює правових наслідків, крім документів, що підтверджують факт народження, смерті, реєстрації (розірвання) шлюбу особи на тимчасово окупованій території, які додаються до заяви про державну реєстрацію відповідного акта цивільного стану.

Особливості провадження у справах про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України визначені статтею 317 ЦПК України.

За положенням ч.2 ст.317 ЦПК України справи про встановлення факту народження або смерті особи на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України, визначеній такою відповідно до законодавства, розглядаються невідкладно з дня надходження відповідної заяви до суду.

Загалом Шевченківським районним судом м.Харкова дотримуються вимоги вищевказаної статті з урахуванням часу надходження заяви та необхідністю повідомлення заінтересованої особи про час та місце розгляду справи.

Так, 29.01.2024 надійшла заява ОСОБА_1, заінтересована особа: Перший відділ державної реєстрації актів цивільного стану у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, про встановлення факту смерті особи на тимчасово окупованій території України. Ухвалою суду від 29.01.2024 по справі відкрито провадження та призначено розгляд справи на 30.01.2024. 02.02.2024 постановлено рішення про задоволення поданої заяви та встановлення факту смерті громадянки України ОСОБА_2, яка померла у місті Харцизьк Донецької області (справа №638/1691/24, провадження №2-о/638/109/24).

06.02.2024 надійшла заява ОСОБА_1, заінтересована особа: Четвертий відділ державної реєстрації актів цивільного стану у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, про встановлення факту смерті. Ухвалою суду від 06.02.2024 по справі відкрито провадження та призначено судовий розгляд на 07.12.2024. 07.12.2024 постановлено рішення про встановлення факту смерті громадянина України, ОСОБА_2, який помер у с. Набережне, Кальміуський район, Донецької області (справа №638/2339/24).

29.02.2024 надійшла заява ОСОБА_1, заінтересована особа: Перший відділ державної реєстрації актів цивільного стану у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції про встановлення факту смерті. Того ж дня по справі відкрито провадження та призначене судове засідання на 29.02.2024 о 12-00 год. 29.02.2024 постановлено рішення про задоволення заяви та встановлено факт смерті громадянки України - ОСОБА_2, яка померла м.Голубівка Луганської області, Україна (справа №638/3868/24, провадження №2-о/638/133/24).

04.04.2024 надійшла заява ОСОБА_1, заінтересована особа: відділ Державної реєстрації актів цивільного стану у Харківській області Управління державної реєстрації Східного міжрегіонального управління юстиції, про встановлення факту смерті. Ухвалою суду від 05.04.2024 по справі відкрито провадження та призначено справу до розгляду на 05.04.2024 на 13-45 год. 05.04.2024 постановлено рішення про задоволення заяви та встановлено факт смерті ОСОБА_2, яка померла у місті Севастополі, Автономна Республіка Крим (справа №638/6243/24, провадження №2-о/638/163/24).

07.05.2024 надійшла заява ОСОБА_1, заінтересована особа Перший відділ державної реєстрації актів цивільного стану у місті Харкові Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Харків) про встановлення факту смерті особи на тимчасово окупованій території України. Ухвалою суду від 07.05.2024 по справі відкрито провадження та призначено судове засідання на 07.05.2024 на 15-00 год. 07.05.2024 постановлено рішення про задоволення заяви та встановлено факт смерті ОСОБА_2, який помер у смт. Білокуракине Луганської області, Україна (справа №638/8243/24, провадження № 2-о/638/184/24).

Аналогічно, у визначений законом строк, розглянуті справи №638/9428/24 (провадження №2-о/638/202/24), №638/10594/24 (провадження № 2-о/638/206/24), №638/11395/24 (провадження №2-о/638/218/24), №638/13737/24 (провадження №2-о/638/245/24), справа №638/15557/24 (провадження №2-о/638/272/24), №638/15426/24, провадження №2-о/638/270/24, №638/1281/25 (провадження №2-о/638/124/25), №638/2244/25 (провадження №2-о/638/133/25), №638/4268/25 (провадження №2-о/638/158/25), №638/21428/25 (провадження № 2-о/638/349/25), № 638/20549/25 (провадження № 2-о/638/330/25), № 638/20480/25 (провадження № 2-о/638/328/25), № 638/18295/25 (провадження № 2-о/638/304/25), №638/18249/25 (провадження № 2-о/638/303/25), № 638/15609/25 (провадження № 2-

о/638/273/25), № 638/15607/25 (провадження № 2-о/638/272/25), № 638/11887/25 (провадження № 2-о/638/234/25), № 638/10169/25 (провадження № 2-о/638/217/25), № 638/9648/25 (провадження № 2-о/638/209/25), № 638/7837/25 (провадження № 2-о/638/191/25), № 638/5910/25 (провадження № 2-о/638/171/25).

Вказані справи розглянуті в день їх надходження, тобто невідкладно, або в строк до 5 днів з дня знаходження заяви про встановлення факту народження або смерті на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупованій території України.

Разом з тим, наявні випадки розгляду справ у більший термін.

Так, у справі № 638/17704/23 (провадження № 2-о/638/82/24) заява про встановлення факту смерті на тимчасово окупованій території надійшла до суду 15.11.2023, рішення постановлено 14.02.2024. У зв'язку із неявкою заявника та відсутності заяви про розгляд справи за його відсутності слухання справи відкладалося з метою належного сповіщення заявника про час та місце розгляду справи.

У справі №638/6086/25, яка надійшла 07.04.2025, заявниця звернулася до суду з проханням встановити факт смерті та тимчасово окупованій території. Ухвалою суду того ж дня відкрито провадження та призначено розгляд справи на 07.04.2025 року о 16 год. 00 хв. Судове засідання не відбулося у зв'язку із неявкою заявниці та судове засідання відкладено до 06.05.2025. Ухвалою суду від 06.05.2025 задоволено клопотання заявника про виклик свідків, судове засідання відкладено до 21.07.2025 для виклику свідків. Така перерва у судовому засіданні обумовлена, перебуванням судді у плановій відпустці, згідно затвердженого графіку. 21.07.2025 судове засідання не відбулося у зв'язку із перебування судді на лікарняному, слухання справи відкладено до 01.09.2025. 02.09.2025 судом постановлено рішення про задоволення заяви.

Таким чином, дана справа не розглянута невідкладно у зв'язку із неявкою заявника в перше засідання, розгляду судом клопотань у справі та необхідністю виклику свідків у судове засідання.

У справі №638/6636/25, яка надійшла до суду 11.04.2025, ухвалою суду від 11.04.2025 залишено без руху заяву про встановлення факту смерті.

14.04.2025 заявником усунуто недоліки заяви та ухвалою суду від 15.04.2025 провадження по справі відкрито, призначено судове засідання на 16.04.2025. Ухвалою суду від 16.04.2025 задоволено клопотання заявника про витребування доказів та у зв'язку з цим відкладено судове засідання до 06.05.2025. У зв'язку із ненадходженням витребуваних доказів слухання справи відкладено до 21.05.2025. Витребувані ухвалою суду докази надійшли 20.05.2025 (вх.№ 32113/25-Вх). 21.05.2025 судом постановлено рішення про задоволення заяви про встановлення факту смерті на тимчасово окупованій території України.

Таким чином, дана справа розглянута у строк, що перевищує встановлений ч.2 ст.317 ЦПК України у зв'язку із необхідністю витребування доказів у справі.

Також, наявні випадки зайнятості судді у розгляді інших справ, зокрема справа №638/24392/24 розглянута через 25 днів у зв'язку із зайнятістю судді в розгляді інших справ.

01.05.2025 надійшла заява про встановлення факту смерті № 638/8110/25 та ухвалою суду від 01.05.2025 вказану заяву залишено без руху. 08.05.2025 заявником усунуто недоліки заяви та ухвалою суду від 19.05.2025 відкрито провадження та призначено судове засідання на 20.05.2025. Судове засідання відкладено у зв'язку із неявкою заявника. 09.06.2025 надійшла заява представника заявника про розгляд справи без їх участі. Разом з тим, 16.06.2025 надійшла заява начальника Відділу державної реєстрації актів цивільного стану у Харківській області Управління державної реєстрації Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції, в якій вказано, що Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції неналежно залучено у якості заінтересованої особи, оскільки відповідно до статті 6 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 01.07.2010 року №2398-VI (із змінами), відділи державної реєстрації актів цивільного стану проводять державну реєстрацію народження фізичної особи та її походження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені, смерті, вносять зміни до актових записів цивільного стану, поновлюють та анулюють їх; формують Державний реєстр актів цивільного стану громадян, ведуть його, зберігають архівний фонд здійснюють відповідно до законодавства інші повноваження.

19.06.2025 року через підсистему «Електронний суд» від представника заявника надійшла заява з проханням залучити до участі у справі №638/8110/25 Відділ державної реєстрації актів цивільного стану у Харківській області Управління державної реєстрації Східного мікрорегіонального управління юстиції, у якості заінтересованої особи. Ухвалою суду від 20.06.2025 зазначене клопотання задоволено та розгляд справи відкладено до 24 червня 2025 року. 26.06.2025 судом постановлено рішення про задоволення заяви про встановлення факту смерті.

Таким чином, Шевченківським районним судом м.Харкова в переважній більшості заяви про встановлення факту смерті або народження на території, на якій введено воєнний чи надзвичайний стан, або на тимчасово окупований території України за 2024-2025 роки розглядаються невідкладно в той же день або в термін до 5 днів з дня знаходження заяви.

Разом з тим, наявні випадки розгляду даної категорії справ у більший термін, у зв'язку із залишенням заяви без руху, неявкою заявника, заінтересованої особи та відсутності клопотання про розгляд справи без їх участі, необхідністю виклику свідків та витребування доказів.

Апаратом суду забезпечується невідкладність розгляду справ шляхом невідкладного передання головуючому судді зареєстрованої заяви, відправлення на офіційну електронну пошту заінтересованій особі копії ухвали про відкриття провадження.

Щодо особливостей розгляду даної категорії справ необхідно звернути увагу, що при подачі заяви про встановлення факту смерті або народження в порядку ст.317 ЦПК України, наявні випадки, коли заявник звертається з проханням встановити факт смерті або народження не на території України, а на території РФ. Разом з тим, встановлення інших фактів врегульовано положеннями статей 315,316 ЦПК України.

Додаток в електронному вигляді:
рішення по справі № 638/6086/25;
рішення по справі № 638/6221/25.

Заступник голови суду

Євген НЕВЕНІЦІН

Вик.Бондаренко Ангеліна